

EMLÉKHELYEK

A rohateci Mária¹

Juhász Gyula, a hajdani piarista diák, váci novícius, gyakorló tanári évét (1906/7) Máramarosszigeten a kegyesrendiek gimnáziumában töltötte, majd 1907 őszén Léván ugyancsak a piarista gimnáziumban kezdett tanítani, de idegei néhány hét után fölmondták a szolgálatot, otthagya az iskolát, a városkát, s *post tot discrimina rerum* hazatért szülővárosába, Szegedre. 1908 februárjától ideiglenes állást kapott Nagyváradon, ismét szerzetesi iskolában, a premontreieknél. *Az a három esztendő*, amelyet itt töltött, életének legboldogabb, legemlékezetesebb szakasza volt. Ám közben befejezte tanulmányait az a premontrei tanár, akinek addig üres helyén világi tanárként Juhász Gyula tanított, így 1911-ben, a tanév végével ott kellett hagynia a *Holnap városát*; a várost, *kinek nem látni mását*...

I. 1911 őszétől végre állami kinevezést kapott, de a világ végére, *Thulén túlra, Tomiba*: a szakolcai királyi katolikus főgimnáziumba.

Szakolca a történelmi Magyarország legkisebb szabad királyi városa: ekkor 5000 lakosából mindössze 500 magyar (főként tisztviselő, alkalmazott, kereskedő) s fele ennyi német. A többi szlovák. Nagy történelmi múlt után sorvadó település Magyarország és Morvaország határán, a Fehér-Kárpátok tövében, ahol mindig fúj a szél. Határállomás, *végállomás*, ahogy Juhász Gyula versében mondja:

*Utolsó állomás, közömbös, árva község,
Hol fonnyad az öröm, és elhervad a vágó,
Hol lassan omladoz az avatag örökség,
S Vak Béla lelke sir mohos torony falán...*

Sírvers, 1913

A gimnázium elődjét a jezsuiták alapították 1663-ban. 1777 után a pálosok, 1807-től a ferencesek vették át. 1861-től algimnáziumként folytatta tevékenységét. Egykori tanítványa, Csernoch János (1852–1927) esztergomi kanonok, 1901-től Szakolca országgyűlési képviselője, 1908-tól csanádi püspök, 1911-től kalocsai, 1913-tól esztergomi érsek, hercegprímás, 1914-től bíboros, érte el, hogy 1908-tól főgimnáziummá léptették elő. Éppen 1911 őszén nyílt meg a nyolcadik osztály; 1912-ben volt először érettségi vizsga.

Szalatnai Rezső (1904–1977) írta a legszebb könyvet Juhász Gyuláról, a költő szakolcai két esztendejéről *Juhász Gyula hatszáz napja* (1962) címmel. Ebben a költőnek számos szlovák diákját is megszólaltatta. Így leghíresebb tanítványát, a pozsonyi Nemzeti Színház tagját, Ján Blahót (1901–1981), akit 1972 nyarán szakolcai *búdója*² előtt még magam is láthattam. A kiváló operaénekes egyebek közt ezt mondotta: „Életem egyik legnagyobb élménye, hogy kis gimnazista koromban Juhász Gyula tanítványa lehettem.”

Ján Blaho kevéssel halála előtt is szeretettel beszélt Juhász Gyuláról. Tóbiás Áronnak a Magyar Nemzet 1981. február 11-i számában megjelent interjújában többek közt így emlékezett: „Sokszor elvitt bennünket kirándulni is Szakolca festői környékére.”

Először, mindjárt a tanév első napjaiban, szeptember 8-án, Kisasszony napján, Szűz Mária születésének emléknapján, a *Panenska Maria* megindítóan kezdetleges kegyképéhez, a *rohateci Máriához* még egyedül sétált ki. De emlékezetes maradt számára ez a nap, mert az őt 1929. szeptember 8-án a budai Schwartzer-szanatóriumban meglátogató újságírónak, a Délmagyarország munkatársának, kollégájának, Vér Györgynek is főlemlegette. „Akkor is ilyen szép ősz volt, emlékszem: kirándultam magamban, és irtam egy Madonna-verset... Szép kirándulás volt...”

¹ Elhangzott a *Szakrális kisépítmények a Kárpát-medencében* címmel rendezett 9. szegedi vallási néprajzi tanácskozáson október 10-én.

² Szőlőhegyi présháza.

A rohateci Máriánál: ez volt első szakolcai költeménye. Jelképnek is tekinthetjük. Szakolcai „két keserű évének” (*Nefelejcs*, 1920) alaphangját ütötte meg vele. Először a Vársánap Újság 1911. október 15-i számában jelent meg, azután a *Késő szüret* (1918) című kötetében.

Első szakolcai napjaiban még nem a bűnbánat, hanem a szülővárosától oly messzire vetődés, a számkivetésnek érzett idegenség, a magány szomorúsága, letörtsége ihlette ismét, hogy Máriáról írjon verset:

*Morva határ és szeptemberi táj,
Oly kékek a hegyek.
Szívemben orgonál ma, ami fáj,
Máriához megyek.*

*Ó, idegeni, boldog Szüzanya,
Te fekete-fehér,
A születésed napja ez a nap.
S szívem már nem remél.*

*Idegen tájak gyermeke vagyok,
De hozzád jöttem én,
A glória, mely fejednen ragyog,
Ragyogjon ma felém.*

*Elhoztam ime, szűz Virág, neked
E táj virágait,
Kései, őszi mind, színükveszett,
De szívem is avitt.*

*S nem kérek én, költő és idegen,
Tőled már földi jót,
Csak engedd, hogy törött tekintetem,
Mely fényeket ivott,*

*Rajtad legeljen, mint híves patak
Vízén a szarvasok,
S lehessenek egykor én, fáradt gyerek,
Vidám és bölcs halott.*

2. Rohatec Szakolcától hét-nyolc kilométerre északnyugatra, túl a történelmi Magyarország határán, már Morvaországban, ma Csehországban van. A mai helyzet hasonlít az 1911-ihez. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a történelmi Magyarország és a Csehországgal egyenrangúként kezelt Morvaország határa csaknem ugyanott volt, ahol ma Szlovákiát és Csehországot választja el államhatár, de ugyanúgy útleveél nélkül járható át, mint akkor. Közben volt néhány év, amikor a határ menti területek szinte elszigetelődtek egymástól. Szlovákia önállósulása (1993) után még a közvetlen országúti kapcsolat is megszűnt. Szlovákiának és Csehországnak egyidejű csatlakozása az Európai Unióba (2000) állította vissza a régi szabad közlekedést. De az utat már nem. Szakolcáról Rohatec most csaknem húsz kilométeres kerülővel érhető el.

De a Mária-kép nem a faluban, hanem a Rohatec felé vezető hajdani országút mellett, Szakolcától két-három kilométerre van. „Talan országúti szerencsétlenség emlékét őrizte, vagy fogadalomból, *ex voto* emelte valamelyik jámbor parasztcsalád feje, ahogy ez szokásban van azon a vidéken” – vélte Szalatnai Rezső.

Négyszer jártam Szakolcán. Először 1963-ban, másodszor 1972-ben, harmadszor és negyedszer 2008-ban. Április 7-én Juhász Gyula emléktáblájának fölavatásán vettem részt, június 10-én azért mentem, hogy kiderítsem „a rohateci Mária” történetét. Útitársaimmal, a tolmács szerepét is betöltő dr. Hecht Tamásné dr. Házy Anna tanárnővel, az utunkat fényképpel, filmmel megörökítő barátommal, Tóth László ny. területi postaigazgatóval, mgr. Eva Valachovičová tanárnővel, tanügyi szakelőadóval, valamint kalauzunkkal, a rohateci plébánia sekrestyésével, Jozef Pokornikkal fölkerestük a *kaplicskát*, a

kápolnácskát. Egész nap ragyogó, napsütéses idő volt, épp csak amikor úttalan utakon a kis kápolnához autóztunk, akkor zuhogott trópusi eső...

A kápolnában levő föliratokból és a községházán mgr. Miroslav Králik polgármestertől kapott községmonográfiából³ a szakrális építmény tanulságos története kerekedett ki.⁴ A könyv közli Antonín Cigánek (1833–1894) 1886-ban írott emlékiratát. Őt 1858-ban szentelték pappá, és segédlelkészi éveit után 1880-ban lett rohateci plébános.⁵

„Rohatecbe jövetelem idején – kezdte emlékezését – a rohateci gáton, az erdőben – a Csaliban⁶ – egy kápolnácskát találtam: a Hétfájdalmú Szűz Mária⁷ kápolnáját. A Morava⁸ áradása miatt a kápolnácska eleinte elérhetetlen volt, csak augusztusban tudtam megközelíteni. A kápolna keletkezéséről, múltjáról a rohateci plébánia levéltárában leírt anyagot nem találtam, de tiszteletreméltó, megbízható idős emberek től a következőt tudtam meg. A töltesén, ahol ma ez a kápolnácska áll, 1850-ig út vezetett Rohatecbe. Itt az egész környéken 1870-ig sűrű tölgyerdő volt. Azon a helyen, ahol most a kápolnácska áll, már régóta függött egy tölgyfán a Fájdalmas Istenanya Szűz Mária képe. Ezt a hívek nagy tiszteletben tartották, és sűrűn látogatták.”

Cigánek plébános a szentkép eredetét idős híveitől – a néprajzi gyűjtés módszerével – ismerte meg. A szájhagyomány szerint 1754 előtt a közelen fulladt a Morába Anton Burda, Jiří Burda hulíni⁹ vízimolnár fia. Rohatecbe temették el. Özvegy édesanyja, Rozália, 1754. október 17-én levelet írt a rohateci plébániára. Levele 1886-ban még megvolt a plébánia levéltárában „az alapítványi iratok” között, amelyek a loretoi litániára vonatkoznak. Ez a litánia a rohateci plébániatemplomban minden szombaton elhangzott. Ebben a levélben sincs említés a kápolnácskáról, de „a legidősebb, tiszteletreméltó hívek” azt állították, hogy Anton Burda szülei építették a kápolnácskát a Hétfájdalmú Istenanya Szűz Mária tiszteletére. A tölgyön függő Mária-képet a kápolnácskában helyezték el.

Mária hét fájdalma a szakrális jelképrendszer szerint részint a bibliában, részint a folklórban gyökerezik.¹⁰ Művészi ábrázolása számos *Pieté*: Mária az ölében nyugvó halott Jézussal. A rohateci Mária, noha most is szeptember 15-én tartják ünnepét, mégsem ez, hanem Mária hagyományosan a gyermek Jézussal. A hétfájdalmú Szűzanya különleges szlovák kultuszára már Bálint Sándor fölfigyelt.¹¹ Tözsér Árpád szíves fölvilágosítása szerint a szlovákok a Hétfájdalmú Szűzanyát védőszentjüknek tartják. Több Mária-emlékhelyük van: legnevesebb a šaštíni (sasvári, Nyitra megyében): az ottani bazilika Mária-szobra 1564-ből származik, és a környék lakói csodatévő erőt tulajdonítanak neki.¹² Ez is a Hétfájdalmú Szűz tiszteletét szolgálja. Ezekre a hagyományokra alapozva nyilvánította az állami ünnepekről szóló 241/1993. évi törvény – ha állami ünneppé nem is – munkaszüneti nappá szeptember 15-ét. Rohatec ugyan most megint más országhoz tartozik, de a Hétfájdalmú Szűz tisztelete, mint a példa mutatja, nem ismer határokat.

Az időjárás viszontagságainak kitett képet időről időre ki kellett cserélni. A kápolnában sem sokkal különbözött a helyzet. Cigánek plébános 1880-ban Szűz Mária olyan képét találta benne, amelyet szakolcai ferences, P. Norbert festett 1878-ban. Ez a kép is rövid két év alatt megrongálódott a hívők csókolgatásától.

Antonín Cigánek őszintén megvallotta, hogy Rohatecbe kerülése után eleinte nem tanúsított különleges figyelmet a kápolnácskának, és nem is helyeselte a nép spontán zarándoklatait a kápolnácskához. „Nem akartam – úgymond – az anyaszentegyház szándékaival szemben mellékes, titkos (zug-) ájtatos-

³ Rohatec. Minulost a současnost obce. [A község múltja és jelene.] Szerk. Josef Jančár. Obecno úřad [Községi hivatal] Rohatec 2003.

⁴ Valamennyi fordítást dr. Hecht Tamásné dr. Házy Annának köszönöm. Neki tartozom hálával sok közvetítésért, tolmácsolásáért is.

⁵ Rohatec, i. m. 186., 196. old.

⁶ „Na Přívlači.” A rohateci horgászok és halászok állítólag itt a Morávka-ágban csalétekkel fogták a halat.

⁷ Bolestné Panny Marie.

⁸ Magyar változata: Morva.

⁹ Község Brnótól északra, a Morava felső folyása mellett. Nem derül ki, mit keresett itt Anton Burda. Talán a szülei származtak innen, s ő rokonaihoz, nagyszüleihez jött Rohatecbe.

¹⁰ Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium. 2. k. Bp., 1977. 279. old.; Bálint Sándor–Barna Gábor: Búcsújáró magyarok. A magyarországi búcsújárás története és néprajza. Bp. 1994. 80., 107., 134., 165., 168., 169., 289., 343. old.

¹¹ I. m. 281., 284.

¹² I. m. 284.

ságokat támogatni, nehogy elvonjam a hívők figyelmét az egyházi szolgáltatásokról, a szertartásokról, amelyek a plébániatemplomban zajlanak le. Ebben tanácsaikkal és egyetértésükkel engem a szomszédos községek tisztelendő atyái is támogattak. Ahogy teltek az évek, megváltozott véleményem a kápolnácskáról. Akárhányszor meglátogattam, föltűnt a kápolna körül az az árokszerű bemélyedés, amelyet az ott imádkozó hívek a térdükkel tapostak keményre, miközben térden csúszva mindig háromszor körbeimádkozták a kápolnácskában elhelyezett Szűzanya-képet. Megfigyeltem a távolról érkezők különleges, nem mindennapos hevületét ima közben ennél a kápolnánál. Kell, hogy elegendő oka legyen e különleges hevületnek. Kutattam az okokat, megtudtam maguktól az érintettektől – az imádkozó hívektől –, hogy a Hétfájdalmú Szűzanyácska a bajba jutottak, a betegek és a szenvedők imáit ezen a helyen kegyesen meghallgatja, és közbenjárásával a rászorulókat Szent Fia meghallgatja.

Ez a meggyőződés mélyen begyökerezve elevenen él az egész környéken, így én sem lehetek közömbös a kápolnácska iránt, amely végeredményben engem is megigézett, miután egyre gyakrabban hallottam meggyőző híreket a kápolnácskában végzett imádságok, kérések meghallgatásáról.”

A kápolnácska, folytatta beszámolóját a nép vallásosságától erős élményt kapó Anton Cigának, 1885-ben már nagyon tönkrement. 1886-ban „egy hitetlen” megrongálta az adományokat gyűjtő perselyt: megpróbálta föltörni. „Hiába próbálkozott – írta a plébános. – Nem vettem tőle rossz néven a csúnya persely megrongálását, mert arra készítettem, hogy csináltassak egy szépet, szilárdat, tartósat. Kár, hogy nem tudta a régit feltörni. Megláthatta volna, hogy csak 54 osztrák krajcár volt benne. Ilyen szerény összegért a rablónak nem érdemes feltörnie a perselyt.”

Az 1885-ig összegyűlt hetven aranyból Antonin Cigának önből tartós, krómozott domborművet készített, amelynek nem árthatott az eső meg a szél. Ezt 1886. június 23-án a régi templomban megáldotta, majd szeptember 5-én elhelyezte a kápolnácskában. Ez alá tette emlékiratát. Ma már ez a dombormű sínes a helyén, de megvan, a templom padlásán.

Szintén oda vitték be azt az eleven színű Szűz Mária-képet, amelynek fényképét a községi monográfia közli. Eredetije a hajót a szentélytől elválasztó oszlopon függ, arccal az oltár felé, a hajóból nem láthatóan. Juhász Gyula 1911. szeptember 8-án nem ezt láthatta, hiszen ő fekete-fehér festményről beszélt. A színes képet előtte vihették be az éppen 1911-ben épült mai templomba.

3. A kápolnácskában kifüggesztett és a rohateci községi múzeumi tanács 2004. szeptember 15-i kezeltetésével ellátott történeti ismertetőjéből még megtudjuk, hogy ezt a helyet hajdan Gátmak vagy Gátaljának nevezték. A gát rőzsekötegekből és fából készült. Pihenőhely volt. A Kouty¹³ dülő helyén, ahol most a kápolnácskától Sudoměřice irányában földtelkek húzódnak, az 1870–1880-as években még sűrű tölgyerdő volt. Innen ösvények vezettek a mocsaras vidéken és az erdőn át. Ösvény vezetett Hodonínból a Rohateci-réven¹⁴ át. A révnél a folyón alacsony vízállásnál a gázlón, magas vízállásnál kompon vagy tutajon lehetett átkelni. Az ösvény, amely régen ezen a helyen haladt, fokozatosan elvesztette jelentőségét, mert a Moraván 1830–35 közt a mostani vasúti híd helyén hidat építettek. Ezen vezetett az út Strážniceból Rohatecbe, majd tovább Hodonín felé.

Lehet, hogy ezen a helyen már évszázadok óta vezetett ösvény. Lehetett itt ösvény Strážnice felől is, és Szokolca felől is, a mai Rohatec-Kolónia felé, és onnan Hodonínba is és Ratiškovice felé is. Csatlakozhatott ez az ösvény a fő útvonalhoz, amely Bécsből Lengyelországba vezetett. Ezzel kapcsolatban a híres *borostyánkőutat* is emlegetik.

E hely tengerszint fölötti magassága 165,3 m.¹⁵ Árvízkor, régen évente kétszer is, az egész környéket elöntötte a víz. Az ösvény tovább ezen a helyen haladt, Sudoměřice felé, ahol átlépte a Morava mellékágát, a Morávkát, majd tovább vezetett Sudoměřicéből Strážnice felé. Az ösvények a Moraván át egyrészt a történelmi Magyarország: Skalica (Szokolca), másrészt Morvaország: Strážnice (Straßnitz) felé vezettek.

1937-ben a Baťa-csatorna megépítésével az egész környéket átalakították, azóta ez a csatorna az államhatár a Cseh Köztársaság és Szlovákia között. Régen a határt a Sudoměřicei patak jelentette. Medre mára már jórészt benőtt, de pataknak még mindig jelentős. Régen valószínűleg nagy jelentősége volt. Követ is szállítottak rajta a szokolcai hegyekből a mikulicei sánchoz.

¹³ Szöglet, zug.

¹⁴ Rohatec-Přivoz.

¹⁵ Az 1884. évi fölmérés alapján készült. katonai térkép 4458. sz. szelvénye 166 méterben adja meg tengerszint fölötti magasságát.

1977–78-ban a kis kápolna közelében vízgyűjtőt építettek; a vizet – a műút hídján át – a rohateci vízszabályozóba vezették.

Miután a környéken kiirtották az erdőt, és a Sudoměřice felé vezető új útról a kápolnát elérhetővé tették, a környékbeli hívek zarándoklatokat és körmeneteket (processziókat) szerveztek ide. Évente szeptember 15-e táján vezettek a kis kápolnához körmenetet Petrovból, Sudoměřicéről, Rohatecről, Ratíškovicéről és Vacenovicéről.

Ezek 1950 és 1990 közt szüneteltek, de a rendszerváltoztatás után föllevenedtek. Szlovákia önállósulása, az új országhatár megnehezítette a hagyományt ápoló szakolcaiak dolgát. A közvetlen országúti kapcsolat is megszűnt. Szakolcáról a kegyhely most csak nagy kerülővel érhető el.

4. A szájhagyomány a kápolnácska keletkezéséről másik történetet is őriz.

A környék erdeiben rejtőzködő betyárok itt támadtak meg egy rohateci lányt. Az apja Strážnicére küldte, hogy az uraságnak pénzt adjon át a kastélyban. Tartott attól, hogy pénzt a betyárok elrabolják, ezért lányának hajába fonta. A lányt másnap ezen a helyen találták halva: haját levágták, pénzt elrabolták. Ennek a történeti hűséghez aligha van köze, tiszta folklór.

A kis kápolnát legutóbb, 1973-ban, említett útímarsallunk, a rohateci sekrestyés, Jozef Pokorník javította meg, és rendbe tette környékét is. A kis kápolnáról családtagjaival és barátaival jelenleg is ő gondoskodik. Rokonszenves volt számomra, hogy erről ő egy szót sem ejtett.

Péter László

A párkányi csata emlékműve

Párkányban (Štúrovo) ebben az alig tízezer lakost meghaladó, Duna parti kisvárosban, az egykori Esztergom vármegye peremvárosában szinte megállt az élet a II. világháború utáni határmódosítás után. Az 1960-ig járási székhelyként működő központi település, a 25 km-es körzetben szétszóródó, többségében szintiszta apró magyar falvakkal, élte a maga csendes életét. Járási székhely jellegének megszűnésével az élet is lelassult, hisz az 50 km-re fekvő járási központ, Érsekújvár (Nové Zámky) nemcsak távol volt a délen lakóknak, de a lakosság nemzetiségi összetétele miatt is idegen maradt az ügyüket intéző falusi emberek számára.

Párkány város életében nagy változást hozott az 1970-es évek iparosító politikája, amikor megépítették a Nyugat-Szlovákiai Papír- és Cellulógyárat. A városka ekkor veszítette el sajátos arculatát, s a falvak is lassan, de biztosan a kihalásra ítéltettek. A tömeges betelepülés, a többemeletes lakástömbök megváltoztatták a városka képét. A múltnak egyetlen építészeti „őre” a több kilométer távolból látszó Esztergomi Bazilika maradt. 2001-től, amikor a Mária Valéria híd újjáépült, újra szellemi központ lett az egykori királyi város, azért is, mert Párkányban kulturális téren alig változott valami az utóbbi húsz évben. Párkány központját négy éve sétáló utcává változtatták, sajnos ezzel megnehezült a parkolási lehetőség.

A LIMES-ANAVUM Regionális Kulturális Társulás 2003-ban kezdte el a regionális szintű történelmi konferenciák szervezését, azzal a céllal, hogy amit a hazai történelemkönyvek nem írtak meg, megismertessék az érdeklődőkkel. Akkor volt a győztes párkányi csata 320. évfordulója, s ez volt a témája az első konferenciának. Olyan ismert történészek tartottak előadást, mint *Székelly György* és *Csaba Csaba* történész, *Csombor Erzsébet* levéltáros, *Horváth István* múzeumigazgató. Az akkor és ott elfogadott Memorandumban fogalmazódott meg az óhaj, hogy állítsassék Párkány központjában (háttérben az Esztergomi Bazilikával) a csatára emlékező alkotás. A Társulás felvállalta az ügyet, és egy „újkori csatával”, nemzetközi összefogással (mint egykor a török elleni kiűzés érdekében összeállt keresztény hadak) megszületett az elhatározás és elkezdődött az igyekezet. Ennek üzenete, hogy a jövőre nézve legyen jelképe a még létező fizikai határoknak Közép-Európa szegletében, az Európa Unió szívében, és hirdesse a jövő nemzedéknek: hogy a magyar nép nemcsak befogadó nemzet volt a történelem folyamán, de ha veszély volt, az összefogásra is hajlandóságot nyilvánított.

Ez a nemes cél vezérelte az ügyvivőket, amikor az egykori csata vezére, *III. Sobieski János lengyel király lovas szobrát megörökítő mű tervét elfogadták*. Az emlékmű hűen kifejezi a csatában részt vevő nemzetek jelképeit is (zászlók), és a csata veszteségei, tragikus kifejező eszközei is megjelentek a süttői márványkő talapzatában (eltörtött kocsikerék, szablya, stb.). A kő talapzaton, kimagaslóan álló bronz

lovasszobor feliratán az ismert latin szöveg olvasható: VENIMUS, VIDIMUS ET DEUS VICIT – Jöttünk, láttunk és Isten győzött.

Az emlékművet *Győrfi Lajos* püspökladányi szobrász készítette, akinek Magyarországon több lovasszobra és egyéb sajátos stílusú műve található.

Az eredeti elképzeléstől eltérően nem a városközpontban kapott helyet, de a Sobieski utcán e célra létrehozott parkban, a templommal szemben, a háttérben a Bazilikával méltó helye lett III. Sobieski János lengyel király lovasszobrának. Az emlékmű felavatására 2008. október 24–25-én a 325. évforduló alkalmából került sor, ugyancsak nemzetközi összefogással. Itt voltak a legfőbb adakozók: *Zenon Kosiniak Kamysz* lengyel honvédelmi miniszterhelyettes, *Szentiványi Gábor* magyar külügyi államtitkár, *Dušan Čaplovič* a szlovák kormány alelnöke, valamint *Csáky Pál* az MKP elnöke, Esztergom város képviselője és több száz érdeklődő. A díszörségben is ott voltak a lengyel, a szlovák katonák, a Wysocki-légió hagyományörző katonái Budapestről, továbbá a magyar lovas huszárok is díszörséget álltak a szertartás alatt. A hálaadó szentmisén is a három nemzet egyházi méltóságai működtek közre, a főcelebráns Székely János esztergomi segédpüspök volt.

A történelmi emlékművel jelt kapott a város és a térség a múltból, és utat mutat a jövőbe: csak közös összefogással, erős hittel tarthatja meg magát a nemzet a betolakodók, a területet foglalók ellen. A legfőbb küldetése volt ez ennek a nagyszabású eseménynek, s erről szóltak a három nemzet szónokai is.

A város és a régió igen értékes, jelentős művel gazdagodott, s jelentőségét nemcsak kulturális és turisztikai szempontból növelte, de mint Szlovákia első bronzból öntött lovasszobra is itt áll e Duna parti kisvárosban.

Dániel Erzsébet

PÁLYÁZAT

Vác Város Levéltára pályázatot hirdet **Családom története** címmel a következő feltételekkel: (1) A pályázatra csak váci kötődésű és vonatkozású – Vácott született, vagy itt élt, vagy innen elszármazott – család/személy történetét bemutató pályamunkát lehet benyújtani. (2) A pályamunka (monografikus feldolgozás, vagy visszaemlékezés) bemutathatja egy család egész élettörténetét, vagy annak egy jelentős szakaszát, vagy a család egy kiemelkedő tagjának egész élettörténetét és tevékenységét. (3) A pályamunkát nemcsak családtag, hanem külső személy is elkészítheti és beadhatja. (4) A pályamunka értékelésének szempontjai: a tartalom minősége, stílus, helyesírás, a mellékelt illusztrációk és dokumentumok sokfélesége, a források – levéltári vagy családi – pontos megnevezése. (5) A kézirat terjedelme minimálisan egy ív, ezen felül terjedelmi korlát nincs. Nem számítanak a terjedelemben a mellékelt dokumentumok. (6) Csak jellegével ellátott pályamunka nyújtható be. A kéziratot lezárt (nagy) borítékban, egy példányban kell benyújtani, melynek külsején *csak a jelige* szerepelhet. E borítékban kell elhelyezni egy kisméretű, lezárt borítékot, melynek külsején ismét csak a jelige tűntethető fel, s ebben kell elhelyezni a pályázó következő adatait: *név, lakcím, telefon, e-mail* (ha van). A kézirat digitalizált változatokban (szöveg, kép- és hangfelvétel) is beadható, de ez esetekben is benyújtandó a pályamunka egy legegyszerűbb/kinyomtatott példányban.

A pályamunkát **Vác Város Levéltárához** (2600 Vác, Múzeum u. 4., levélcím: 2601 Vác, Pf. 59.) postai úton vagy személyesen lehet benyújtani. Beadási határidő: **2009. szeptember 11.**

Eredményhirdetés: a Váci Levéltári Napon, **2009. október 1-jén.**

További felvilágosítás a következő helyen kérhető: Vác Város Levéltára, 2600 Vác, Múzeum u. 4., tel.: 06-27-305 444, fax: 06-27-310 147, e-mail: acarchivum@invitel.hu

Pályadíjak: I. díj 45 000 Ft, II. díj 35 000 Ft, III. díj 25 000 Ft, IV–VI. díj könyvajándék

Dr. Horváth Ferenc
levéltár-igazgató